

Άξιον Εστίν Αποστόλου Κώνστα του Χίου, ήχου πλ. α', εξήγηση Φωτόπουλου Κων/νου.

Όπως συμβαίνει και με τα υπόλοιπα «Άξιον εστίν» του Αποστόλου Κώνστα του Χίου, έτσι και αυτό του πλαγίου πρώτου ήχου, συναντάται στα θεωρητικά εγχειρίδια του μελοποιού στα πλαίσια της θεωρητικής κατοχύρωσης των ήχων. Η σύνθεση έχει γίνει κατά τον ειρμολογικό δρόμο ή, κατά την επικρατούσα ορολογία, σύμφωνα με το αργό ειρμολογικό είδος μελοποίας. Ως σύνθεση είναι αρκετά απλή και παραπέμπει στον τρόπο με τον οποίο έχουν συντεθεί οι ειρμοί του πλαγίου πρώτου ήχου καθώς και τα ευλογητάρια του Πέτρου Λαμπαδαρίου εκ του Κε. Ένα παρόμοιο «Άξιον εστίν» συνθέτει και ο σύγχρονος του Κώνστα, Γρηγόριος Πρωτοψάλτης.

Από τη μέχρι τώρα έρευνά μας, εντοπίσαμε δύο διαφορετικές εκδοχές του ίδιου μέλους, μια αρχαιότερη και μια νεότερη.

Η αρχαιότερη εκδοχή του μέλους ανθολογείται αρκετά συχνά. Ως βάση της εξήγησής μας, χρησιμοποιήσαμε την εκδοχή που συναντάται στον κώδικα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος 3325, ο οποίος έχει γραφεί το έτος 1805. Η σημειογραφία του μέλους δεν διαφέρει σημαντικά από την επικρατούσα σημειογραφία των αρχών του 19^{ου} αιώνα. Λίγα σημεία στην ορθογραφία μας δείχνουν κάποια πιο προσωπικά στοιχεία της γραφής του Κώνστα.

Σε αυτόν τον κώδικα η μελωδία είναι αρκετά απλή. Όλες οι μουσικές θέσεις είναι απολύτως προβλέψιμες. Το δε δεύτερο μέρος του «Άξιον εστίν», δηλαδή, από το «Την τιμιωτέραν» και εξής, παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα και με την «Τιμιωτέρα» του Πέτρου Λαμπαδαρίου, σε αργό ειρμολογικό δρόμο.

Τη νεότερη εκδοχή του μέλους - από τη μέχρι τώρα έρευνά μας- την εντοπίσαμε μόνο σε ένα χειρόγραφο. Πρόκειται για τον κώδικα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος 1867. Αυτός ο κώδικας έχει γραφεί το 1820. Έχουν περάσει ήδη τέσσερα χρόνια από την επιβολή της Νέας Μεθόδου των τριών Διδασκάλων. Αν και ο Κώνστας στον ίδιο κώδικα στρέφεται εναντίον της Νέας Μεθόδου, στην πράξη παρατηρούμε ότι έχει αρχίσει να αποδέχεται κάποια προτερήματά της. Ο τρόπος γραφής του είναι αρκετά αναλυτικός και σε ορισμένα σημεία η ορθογραφία του παραπέμπει ευθέως στην ορθογραφία της νέας γραφής. Ο Κώνστας προσπαθεί εμφανώς να ισορροπήσει μεταξύ παλαιάς και νέας γραφής.

Σε σχέση με την παλαιότερη εκδοχή, αν και δεν μπορούμε να πούμε ότι οι διαφορές είναι πολύ μεγάλες, διακρίνουμε μια τάση του μελοποιού να ξεφύγει από τα εντελώς τετριμμένα. Οι σημαντικότερες διαφορές εντοπίζονται στο σημείο «αισυγκρίτως» μέχρι και το «τεκούσαν» ενώ σημαντική είναι και η προσθήκη αργής κατάληξης στο τέλος.

Παραθέτουμε στη συνέχεια και τις δύο εκδοχές του μέλους προς θεωρητική μελέτη αλλά και προς ψαλμώδηση από τους φιλόμουσους ιεροψάλτες.

αγιον εστιν αποστόλος μάνοντα τε χιε. οξείδηνοις μανοντίνεις
φωτοπόλεις ἔνχος πρώτη. νε.

μα να ει τει ειν σε ε την θέ. το
ο ο νον την α ε μα να ει στον να
τα να μω ω μη μη μη τον να μη τε
ε ε εα της θέες ε ε μων την τι μη
ε τε παρ τω ων χει ερε βη μη ει
δο μο τε παρα στηνει. . . . της
την σε ε εα α α φημι τηνα δι α α
φθο ο ο της θέες ο ο ν γο τον τε
νε ε ε ε ε ε σαν την ον των ων θε
ο το νον σε ε ε ε μη την ν ν
εν ετε σωτηριώ βο' ματα την
νο ο ο με ει νετην τε παραεις

θ
Ω
δ
,

Άξιον Εστίν Αποστόλου Κώνστα του Χίου, ἡχος δ',
εξήγηση Φωτόπουλου Κων/νου.

"Ἄξιον οὐτίνις ἀποστόλος Κώνστα τῷ Χίῳ ἐξηγησίς
κωνσταντίνου φωτόπουλος· ἡχος δ'

D

τί, οὐ ε σιν ω ως α γην θως μα να
ει γην σε ε πην θεε ο πο ο ο νο ορ
πην α ε μα να ει σο ορ και πα α να
μω ω μη η η πην μαρ μη ε ρα α λη α
θε ε μη μω αν πην η μι ω ω ω πε
ε ε ραν πην χε ε ρε ε βι, ιμ και εν δο
έ η ε ε ε ε ρα δι α σου ν Γηρει
πην πην ων σε ε ρα φη μη πην α δι α φηδο
ο ο ρω ως θε ορ ρο το ο ορ πε ε
κε ε ε σασαν πην ο ορ πην ως θε ο
πο ο νο ορ σε ε ε μετα α ρ νο ο μεν

Ἐγ γέτει σωτηρίω Βασί, κατά πην
18-ην περίπτωση

Το αντίστοιχο κείμενο σε παλαιά σημειογραφία